

แนวทางการสร้างสุขภาวะชุมชนต้นแบบจากผู้ผลิตสู่ผู้บริโภคของจังหวัดกาฬสินธุ์

Guidelines for Creating Model Community Health from Manufacturer to Consumer of Kalasin Province

[Received: September 28, 2022; Revised: October 18, 2022;

Accepted: October 20, 2022]

กรรณิกา ฤณาพรณ์

คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Kannika tunapan

Department of Innovative Design and
Architecture, Faculty of Engineering and
Industrial Technology, Kalasin University.

E-mail: kannika.tu@ksu.ac.th

ฉันทนันท์ พิมพะสาไล

คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Tanyanan Pimpasalee

Department of Innovative Design and
Architecture, Faculty of Engineering and
Industrial Technology, Kalasin University.

E-mail: tanyanan.pi@ksu.ac.th

อรรถพงษ์ ศิริสุวรรณ

คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Attapong Sirisuwan

Department of Innovative Design and
Architecture, Faculty of Engineering and
Industrial Technology, Kalasin University.

E-mail: : atthapong_s@hotmail.com

CORRESPONDING AUTHOR

Kannika tunapan, Department of Innovative Design and Architecture, Faculty of Engineering and Industrial Technology, Kalasin University.

E-mail: kannika.tu@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อสร้างต้นแบบการเชื่อมโยงชุมชนวิถีเกษตรอินทรีย์อย่างยั่งยืน การถ่ายทอดวิถีชีวิตวิถีการดูแลสุขภาพกายและใจ ให้เกิดสุขภาวะ วิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์อย่างพอเพียงจากปราชญ์ชาวบ้าน 2. เพื่อสร้างระบบกลไกการขับเคลื่อนงานสำหรับเกษตรอินทรีย์อย่างพอเพียง ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้ สนับสนุนและส่งเสริมกลุ่มผู้ผลิตจากการรับบริการทางวิชาการและเทคโนโลยีจากทั้งนักวิชาการและเกษตรกรอำเภอ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างชุมชน มีการจัดการดูแลโดยชุมชน มีการเชื่อมโยงผลผลิตในส่วนอาหารกลางวันโรงเรียน และฝึกปฏิบัติอาชีพ และยังมีผู้ซื้อทั้งในและต่างอำเภอรับไปเพื่อแปรรูป ผลการศึกษา คือ เกิดศักยภาพชุมชน สร้างองค์ความรู้ 3 เรื่อง คือ เพาะเห็ด 2 ชนิด โดยโรงเรือนอยู่รอบบ้าน, รอบวัด ปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารเคมี ผักพื้นถิ่นที่มีราคา และเลี้ยงสัตว์พื้นถิ่นได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างรายได้อย่างหมุนเวียนและต่อเนื่อง 3 ปี โดยยึดหลักการเชื่อมโยงอย่าง บ-ว-ร เข้าด้วยกัน มีวัดโพธิ์ชัยวนาราม เป็นศูนย์เรียนรู้ธรรมชาติเกษตรวัดโพธิ์ชัยวนาราม เป็นแหล่งผลิต มีภาคีเครือข่ายทางด้านวิชาการ สร้างองค์ความรู้ เพื่อร่วมด้วยช่วยกันสร้างคุณภาพผลผลิต และเพิ่มมูลค่า

คำสำคัญ : ความยั่งยืน; โอบมกรรม; ศูนย์ธรรมชาติ

Abstract

This research is intended to 1. establish a sustainable form of connectivity to the community, in organic ways, conveys life, health care, and mind. To build adequate organic farming mechanisms for organic farming, order quality research methods. By creating a learning process, promoting and promoting a group of producers from academic and technological services, from academia and Agriculture, Marshal, which is exchanged between academia and Agricultural communities, and maintained by the community as a link of production in the school lunch and training process. Well, it turns out that education is a community potential reates three knowledge: two mushroom fields. A building around the house, around the temple, growing plants, gardens, chemicals, and local vegetables, reasonably priced and raising locally sourced animals for a continuous 3-year drive of revenue. Based on the principles Home – Temple – School, Phochaivanaram is the learning center of The Temple of Phochaivanaram. It is the main source of the educational network that creates the educational body together to create the quality of the product and add value.

Keywords: Sustainability; Home Kan; Agricultural low Center

บทนำ

ชุมชนสามารถเกิดความเข้มแข็งให้ตนเอง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และพึ่งตนเองได้เป็นโครงการที่เกิดจากแนวคิดในการแก้ปัญหาความยากจน จากการทำการเกษตรที่ใช้สารเคมีซึ่งส่งผลทั้งต่อคนและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากขาดความรู้ และการจัดการทรัพยากรและผู้บริหารโคกยังกังวลในความปลอดภัยของผลผลิตต่าง ๆ และเป็นหนี้สินมายาวนาน จึงเกิดเป็นแนวคิดของโครงการพัฒนาชุมชนนี้ ในการหาช่องทางสร้างรายได้ให้เกษตรกรแบบวิถีชุมชน เกษตรอินทรีย์ และการดำเนินงานควบคู่ไปกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการสร้างความสมดุลระหว่างการวิถีชีวิตการขัดกับระบบชุมชน รวมทั้งการสร้างชุมชนต้นแบบการดำเนินชีวิตชุมชนตามวิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์ อย่างพอเพียง ด้วยการทำงานตามกรอบแนวคิด คือ แนวคิดที่เหมาะสมในทางเลือกให้เกิดการปรับตัวเพื่อสร้างความสำเร็จต่อไปของชุมชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับแผนอาหารของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ประจำปี 2562

วิธีการดำเนินโครงการ เริ่มจากการหาบุคคลสำคัญในชุมชน ในพื้นที่เป้าหมายดังกล่าว เพื่อให้เป็น ผู้นำ และเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการประสานงานกับชุมชนเพื่อให้โครงการสามารถดำเนินการไปได้ตาม เป้าหมายของโครงการและจะเป็นผู้ร่วมบริหารงานโครงการร่วมกับนักวิชาการโครงการฯ ผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำโดยธรรมชาติ เช่น พระสงฆ์ เป็นต้น จากนั้นเป็นการการจัดเวทีประชาคมชาวบ้านเพื่อร่วมกันเลือกแนวทางการพัฒนาตามฐานการพัฒนาของชุมชนผสมผสานกับแนวคิดทาง วัฒนธรรมและการต่อยอดทางความรู้ในการพัฒนาชุมชนในแต่ละประเด็น แรงจูงใจ หรือกำหนดนโยบายด้านอาหารปลอดภัย ตลอดจนหาภาคีเครือข่ายเพื่อร่วมทำข้อตกลงในการใช้นโยบายระดับตำบล สรุปลักษณะตามแผนผังการดำเนินงานตลอดโครงการ

แนวทางบูรณาการตามกรอบนโยบายการจัดทำแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562 ของกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) คือ ขับเคลื่อนโครงการภายใต้มิติของสุขภาวะแบบองค์รวม และการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาขีดความสามารถของผู้สูงอายุ และกลุ่มขาดโอกาสให้เข้าถึงอาหารและโภชนาการที่เหมาะสม โดย การฟื้นฟูแหล่งอาหารชุมชนร่วมกับแผนสุขภาวะส่งเสริมการเรียนรู้สุขภาวะ โดยการจัดการสร้างความรู้และถอดบทเรียนต้นแบบของการขับเคลื่อน เพิ่มการบริโภคผักผลไม้ในโรงเรียน และลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โดยใช้แผนโครงการนั้นไปขยายผลร่วมกับแผนสุขภาวะเด็กและเยาวชน และแผนสุขภาวะส่งเสริมการเรียนรู้สุขภาวะเช่นกัน เพื่อการดำเนินการที่ต่อเนื่องต่อไป

โครงการได้จัดสร้างแหล่งเรียนรู้ศูนย์กลางการเรียนรู้เพื่อสร้างโอกาสทำให้เกิดระบบห่วงโซ่อาหารต่อผู้บริหารที่ปลอดภัยมากขึ้นคือ ศูนย์ธรรมเกษตร โดยมีวัดโพธิ์ชัยวราราม ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นศูนย์กลาง จัดให้เกิดปัจจัยแวดล้อมด้านอาหารสุขภาวะและสร้างจุดเน้นสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุถึง 50% ของผู้ผลิตและผู้บริโภคที่เข้าร่วมโครงการ สร้างต้นแบบการเชื่อมโยงชุมชนวิถีเกษตรอินทรีย์อย่างยั่งยืน โดยรวมทั้งให้มีการส่งเสริมการปลูกเพื่อการบริโภคในชุมชน สร้างระบบกลไกการขับเคลื่อนงานสำหรับเกษตรกรอินทรีย์อย่างพอเพียง และเกิดคู่มือการสร้างผลผลิตปลอดภัยต้นแบบให้กับ 3 อำเภอ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างต้นแบบการเชื่อมโยงชุมชนวิถีเกษตรอินทรีย์อย่างยั่งยืน การถ่ายทอดวิถีชีวิต วิธีการดูแลสุขภาพกายและใจ ให้เกิดสุขภาวะ วิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์อย่างพอเพียงจากปราชญ์ชาวบ้าน
2. เพื่อสร้างระบบกลไกการขับเคลื่อนงานสำหรับเกษตรอินทรีย์อย่างพอเพียง

แนวคิดและทฤษฎี

การวิจัยครั้งนี้ ได้นำหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง มาเป็น 3 หมวด ได้แก่

1. ทางด้านการนำภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านมาใช้ ที่เน้นทั้งงานเกษตรกรรมและส่งเสริมหัตถกรรม ซึ่งแต่ละทฤษฎีและงานวิจัยตัวอย่างนั้นมีความแตกต่างกันของบริบทชุมชนนั้น ๆ เช่น ย่านชุมชนที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม จะมีการเสริมเรื่องหัตถกรรม
2. ทางด้านการผลิตและสร้างรายได้ในชุมชนจากการมีส่วนร่วมสร้างภายในชุมชน สร้างความยั่งยืน ทั้งด้านการผลิตทางด้านเกษตร และหัตถกรรม เพื่อการส่งเสริมที่เหมาะสม
3. การถ่ายทอด การสร้างและถอดบทเรียน จากทักษะดั้งเดิมของปราชญ์และผู้สูงอายุ และการร่วมกับแนวคิดที่ร่วมสมัย เพื่อส่งต่อให้กลุ่มเยาวชนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ชุมชนได้

1. ทางด้านการนำภูมิปัญญา

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นคำที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ซึ่งเรียกว่าปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ กันดังนี้

กรมวิชาการ (2558) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า คือความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต วิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

ประเวศ วะสี (2556) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่งๆ เพราะฉะนั้นจึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มาจากข้างนอก ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน มีความเป็นบูรณาการสูงทั้งในเรื่องของกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง อีกทั้งยังเน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าว่าวัตถุธรรม เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์ จึงมีความเคารพผู้อาวุโส ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า สามารถ จันทรสุรีย์ (2556) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้

เองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.) กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยว่า เป็นองค์ความรู้ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดจากสังสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ปรุงแต่ง และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัยจากความหมายดังกล่าว อาจสรุปว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงองค์ความรู้ หรือสิ่งที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งได้ผ่านการคิดค้นและปรับปรุง เปลี่ยนแปลง จนได้แนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

2. ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดค้นขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแก้ปัญหาเป็นทั้งสติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ในหลายวิชา ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้จำแนกไว้รวม 10 สาขา คือ

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตรเป็นต้น

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3. สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการค้าการสะสมและบริการกองทุนและธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

8. สาขาการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่น ๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้านระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ดี หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิภาพ

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้ง ภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ ประเพณี บุญประเพณีชาวนา เป็นต้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรมการใช้หลักบูรณาการร่วมด้านศาสนาประเพณีความสามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมเกษตร ได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 หลักอริยสัจ 4 เป็นต้นแบบในการประกอบการดำเนินโครงการของกลุ่มสมาชิก และตลอดจนใช้กับกรรมการในการประเมินผลงานภายในโครงการและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในการรู้จักใช้ให้เกิดความคุ้มค่ามีประโยชน์สูงสุดและเกิดการหมุนเวียนการใช้งานอย่างลงตัว เช่นของเสีย เศษอาหารภายในครัวเรือน เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด

หลักการมีส่วนร่วม

หลักของการมีส่วนร่วม ในความหมายของการบริหารจัดการจะมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับ “การตัดสินใจ” นั่นคือ การมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรม และต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (meaningful participations) ไม่วางระบบไว้ให้ดูเหมือนว่าได้จัดกระบวนการให้มีส่วนร่วมแล้วเท่านั้น ถ้าการตัดสินใจที่เกิดจากการมีส่วนร่วมมีความสมเหตุสมผลและชอบธรรมก็ต้องนำไปปฏิบัติ แต่ถ้าผู้มีอำนาจเห็นว่าการตัดสินใจนั้นไม่เหมาะสม ขัดกับการตัดสินใจของการมีส่วนร่วม ก็จะต้องอธิบายได้โดยมีมาตรฐานแห่งความชอบธรรมที่จะเลือกตัดสินใจเช่นนั้น โดยที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับได้

การมีส่วนร่วมของชุมชนกับการดำเนินโครงการนั้นมีความสอดคล้องกันเป็นระยะ ๆ ตั้งแต่การกำหนดขั้นปัญหา ปัญหาเร่งด่วน แนวทางการวิเคราะห์แก้ไขปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหา และระหว่างดำเนินการในทุก ๆ ขั้นตอน เช่น การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การเชิญผู้เชี่ยวชาญ การจัดตั้งกรรมการ และการออกศึกษาดูงานต่าง ๆ

การถ่ายทอด การสร้างและถอดบทเรียน

1. การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge dissemination) หมายถึง การนำความรู้ที่ได้จากการสะสมแสวงหาทั้งหมดไปถ่ายทอดให้กับบุคคลที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
2. การสะสมความรู้ โดยการจัดหมวดหมู่ของความรู้ให้เป็นระบบ เหมาะสมกับการนำไปใช้ประโยชน์ภายในองค์กร
3. สร้างวิธีการจัดเก็บ อาจใช้สื่อนวัตกรรม หรืออุปกรณ์มาช่วยในการจัดเก็บ
4. กระบวนการถ่ายทอดและกระจายความรู้ (Transfer Knowledge) หรือเป็น การแพร่กระจายความรู้ โดยใช้กระบวนการสื่อสาร (communication)
5. การสร้างบรรยากาศให้เกิดการเรียนรู้ ด้วยการจัดกิจกรรมและกระบวนการให้บุคคลในองค์กรเกิดการเรียนรู้ทุกรูปแบบ
6. การปรับระดับความรู้ และการสังเคราะห์ความรู้ เนื่องจากความรู้มีหลากหลาย รูปแบบ เมื่อนำมารวมกันจำเป็นต้องวิเคราะห์ สังเคราะห์
7. การสร้างความรู้ใหม่ (Knowledge generation) เนื่องจากความรู้มีอยู่ในตัวบุคคล มากมาย หลากรูปแบบ
8. การนำมาบูรณาการและการประยุกต์ใช้ เป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการบริหารองค์ความรู้ หรือการจัดการความรู้
9. การธำรงรักษาไว้ (Knowledge maintenance) เมื่อมีระบบการบริหารองค์ ความรู้ สิ่งหนึ่งที่จะทำให้ความรู้ทั้งหมดมีค่าแก่องค์กร และสังคม

การนำทั้ง 3 ส่วนไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ การนำภูมิปัญญาของชาวบ้าน (ปราชญ์ ผู้เชี่ยวชาญ) มาใช้โดยการดำเนินงานด้านเกษตรกรรม ที่เน้นทางด้านการผลิตผักปลอดภัย ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนเพื่อสร้างความยั่งยืนโดยการสร้างและถอดบทเรียน โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมจากชุมชนในการกำหนดนโยบายระดับตำบล ว่าด้วยเรื่องการสร้างระบบกลไกการจัดการสร้างเศรษฐกิจชุมชนจากการเพาะเห็ด ปลุกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์พื้นถิ่น ตลอดจนการแปรรูปอาหารพื้นถิ่นในชุมชน ซึ่งเป็นการนำองค์ความรู้เดิมมาบูรณาการและการประยุกต์ใช้ใหม่ เป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการบริหารองค์ความรู้หรือการจัดการความรู้ในโครงการนี้ได้เหมาะสม

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษากระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้ พร้อมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมกลุ่มผู้ผลิตจากการรับบริการทางวิชาการและเทคโนโลยีจากทั้งนักวิชาการและเกษตรกรอำเภอ ของทั้ง 3 อำเภอ โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกันระหว่างชุมชน

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มประชากร คือ เป็นครอบครัวเกษตรกรที่มีรายได้จากการขายและเลี้ยงผลผลิตในแต่ละเดือนสร้างรายได้ให้ครัวเรือนร้อยละ 50 ขึ้นไป มีพื้นที่ดินในการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ เป็นสมาชิกที่ผ่านการประเมินการทำอาชีพเกษตรกรจากกรรมการแกนนำตัวแทนของชุมชนในอำเภอนั้น ๆ และต้องผ่านการประเมินจากคณะพระสงฆ์ในด้านคุณธรรมจริยธรรม ในการประกอบสัมมาอาชีพ ส่วนภาคีเครือข่ายในภาคส่วนอื่นเป็นการนำเสนอโครงการและได้สนับสนุนในการดำเนินปฏิบัติตามนโยบาย ด้วย ทั้งภาคการปกครอง การศึกษา และภาคเกษตร ตลอดจนผู้ผลิต ผู้ประกอบการร้านค้าต่าง ๆ เพื่อดำเนินการจัดตั้งตลาดเขียวชุมชน สร้างความยั่งยืนกันต่อไป

กลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มผู้ผลิต (จำนวน 50 ครัวเรือน) : ตัวแทนเกษตรกรที่ยึดหลักการเกษตรอินทรีย์แบบพอเพียง จากทั้ง 3 อำเภอ ได้แก่ บ้านค้อ หมู่ที่ 4,5 ตำบลลำห้วยหลวง อำเภอสมเด็จ, หมู่บ้านหัวจั่ว หมู่ที่ 4,5,13 และ 14 เทศบาลตำบลสงเปลือย อำเภอนามน และหมู่บ้านหนองอีบุตร เทศบาลตำบลหนองอีบุตร หมู่ที่ 5 (เพื่อแบ่งเป็นตัวอย่าง 3 กลุ่มเรื่อง)

2. กลุ่มผู้บริโภค (จำนวน 250 - 300 คน)

- ชาวบ้านทั้งในชุมชนและนอกชุมชนกลุ่มผู้ผลิต	จำนวน 50 คน
- บุคคลากรในส่วนราชการใกล้เคียง	จำนวน 50 คน
- กลุ่มนักเรียนและนักศึกษาที่พักในชุมชน	จำนวน 50 คน

หมายเหตุ อยู่ที่ชุมชนละ 100 – 150 คน ต่ออำเภอ เพื่อสะดวกในการฝึกปฏิบัติและติดตามประเมินผลได้

3. หน่วยงานที่ร่วมโครงการ

- หน่วยงานหลัก (หน่วยวิจัย) มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

- หน่วยงานร่วมด้านวิชาการ (หน่วยวิจัย) มหาวิทยาลัยขอนแก่น) โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เทศบาลตำบลสงเปลือย อำเภอนามน โรงเรียนมอสวนชิง พินยาสรรพ์ โรงเรียนระดับประถมศึกษา เทศบาลตำบลหนองอีบุตร อำเภอหัวฝี่) โรงเรียนนิคมกฤณารายณ์หมู่ที่ 3 (โรงเรียนระดับประถมศึกษา เทศบาลตำบลลำห้วยหลวง อำเภอสมเด็จ) โรงเรียนบ้านค้อราษฎร์บำรุงวิทยา ผู้อำนวยการ ซึ่งรับผิดชอบกิจกรรม เรียนรู้กิจกรรมชุมชนและนำกิจกรรมส่งเสริมกลับสู่เยาวชน และสร้างกิจกรรมอาหารกลางวัน เพื่อเป็นต้นแบบโรงเรียนแก้มใส

- หน่วยงานร่วมด้านสาธารณสุข (หน่วยงานพัฒนาในพื้นที่) รพ.สต.ตำบลลำห้วยหลวง อำเภอสมเด็จ รพ.สต. ตำบลหนองอีบุตร อำเภอหัวฝี่ นางมยุเรศ ห้วยทราย รพ.สต. ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน นางวิไลรัตน์ เรืองวิชัยการณ ซึ่งรับผิดชอบกิจกรรม ส่งเสริมกิจกรรมชุมชนทางด้านสุขภาพ และเชื่อมโยงกับทางจังหวัด เพื่อให้เกิดความเข้าใจและกำหนดนโยบายระดับตำบลร่วมกับคณะดำเนินงานของโครงการ เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

- หน่วยงานด้านการเกษตร เกษตรอำเภออำเภอสมเด็จ นายสุพจน์ ศรีอ่อน เกษตรตำบลลำห้วยหลวง เกษตรอำเภอ อำเภอหัวฝี่ นายโสภาส มั่นคง เกษตรตำบลหนองอีบุตร เกษตรอำเภอประจำอำเภอนามน นายเสมองามประเสริฐ ,เกษตรตำบลสงเปลือย ซึ่งรับผิดชอบกิจกรรม ส่งเสริมกิจกรรมชุมชนทางด้านการเกษตร และเชื่อมโยง

กับทางจังหวัด ให้เกิดความเข้าใจและกำหนดนโยบายระดับตำบลร่วมกับคณะดำเนินงานของโครงการ เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

- หน่วยงานด้านศาสนา (หน่วยงานพัฒนาในพื้นที่) วัดปทุมคงคาราม ตำบลหนองอีบุตร อำเภอยะผิง วัดกลางโสมนัง ตำบลลำห้วยหลวง อำเภอสว่างแดนดิน วัดโพธิ์ชัยวราราม ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน ซึ่งรับผิดชอบกิจกรรม ส่งเสริมกิจกรรมชุมชนทางด้านการเกษตร และเชื่อมโยงกับทางหลักของศาสนา ให้เกิดความเข้าใจและกำหนดนโยบายระดับตำบลร่วมกับคณะดำเนินงานของโครงการ เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

4. แกนนำกลุ่มเป้าหมาย

- ตัวแทนเกษตรกร จากชุมชน กลุ่มที่ยึดหลักการเกษตรอินทรีย์อย่างพอเพียง จำนวนชุมชนละ 10-30 คน คัดเลือกจากปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่แต่ละชุมชน หน่วยงานด้านชุมชน พัฒนาชุมชนอำเภอสว่างแดนดิน, พัฒนาชุมชนอำเภอนามน, พัฒนาชุมชนอำเภอสว่างแดนดินซึ่งรับผิดชอบกิจกรรม ส่งเสริมกิจกรรมชุมชนทางด้านพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ และเชื่อมโยงกับทางจังหวัด เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

- เชิญชวนโดยการร่วมลงพื้นที่สร้างกรอบวัตถุประสงค์อย่างมีส่วนร่วมร่วมกับนักวิจัย และจะใช้วิธีการพัฒนาศักยภาพ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดจุดแข็งในแต่ละพื้นที่ และหาข้อตกลงดำเนินงานและข้อสรุปร่วมกันระหว่าง 3 ชุมชน ฝึกอบรมและร่วมปฏิบัติการไปในเวลาเดียวกัน เช่น อบรมร่วมกัน สลับสับเปลี่ยนการเลือกพื้นที่ในการอบรม เพื่อการเข้าถึง และการดูงานกันภายในกลุ่มโครงการ ใช้เวลาทั้งหมด ที่ 12 เดือน (อบรมและฝึกปฏิบัติจริงในพื้นที่ของตน เป็นระยะเวลาทุก ๆ ระยะ 1 เดือนครึ่งหรือ 45 วัน) ต้องมีข้อตกลง ในการเข้าร่วมโครงการ และการถ่ายทอด คือ สามารถทำงานเชื่อมโยงกันได้ สร้างตลาดกลาง สหกรณ์กลางของ 3 อำเภอได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และแต่ละชุมชนในทั้ง 3 อำเภอ สามารถขยายผลต่อไปในพื้นที่หมู่บ้านหรือตำบลอื่นได้อย่างต่อเนื่อง จากการถอดบทเรียนจากโครงการที่ดำเนินการอยู่ได้และเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่

5. ผู้นำในชุมชน/ ท้องถิ่น ใช้หลักเช่นเดียวกับการเลือกแกนนำกลุ่มเป้าหมาย

เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานพัฒนาในพื้นที่ คือ หน่วยงาน 6 สถานที่ ได้แก่ 1.) หมู่บ้าน,ชุมชน,ตำบลเทศบาล , 2.) วัด ,3.)โรงเรียน ,4.) เกษตรอำเภอ,เกษตรตำบล 5.)โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และ 6.) พัฒนาชุมชนอำเภอ ในการแบ่งหน้าที่นั้น ในส่วนนี้คือ เพื่อตรวจสอบคุณภาพงาน และเพิ่มประสิทธิภาพของงานให้มากขึ้น และมีการจัดประชุมเฉพาะกรรมการ เพื่อวางแผนงานให้แก่สมาชิก ทั้งหมด และร่วมช่วยแก้ปัญหาในโครงการ ระยะการทำงาน 12 เดือน มีการประชุมจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยทุก ๆ เดือน มีข้อตกลงเพื่อคุณภาพของโครงการ และสร้างพร้อมประชาสัมพันธ์ เพื่อการขยายผลต่อไปและเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่อีกด้วยเช่นกัน

6. พื้นที่ที่รับประโยชน์

พื้นที่ของชุมชนบ้านหัวจัวหมู่ 4, หมู่ 5, หมู่ 13 และหมู่ 14 ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ , พื้นที่ของชุมชนบ้านค้อหมู่ 4 ตำบลลำห้วยหลวง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดกาฬสินธุ์,พื้นที่ของชุมชนบ้านหนองอีบุตร หมู่ 5 ตำบลหนองอีบุตร อำเภอยะผิง และส่วนราชการต่าง ๆ ในพื้นที่

7. พื้นที่อนาคตเพื่อการขยายผล ชุมชนใน อำเภอนามน อำเภอสมเด็จ และอำเภอยักษ์ ที่กว้างและกระจายเพิ่มเติม ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีการจัดการได้อย่างเข้มแข็งต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือแบ่งได้ เป็น 2 ด้านคือ ด้านที่ 1 คือ ด้านการเก็บผลข้อมูลของการดำเนินกิจกรรมโครงการของสมาชิก โดยเช็คจากผลลัพธ์ฐานรายได้จากการปลูกพืช เพาะเห็ด เลี้ยงสัตว์ และสุขภาพของเกษตรกรทั้งค่า BMI ค่าน้ำตาล ค่าไขมัน และด้านที่ 2 คือ ด้านการวางโครงสร้างการบริหารจัดการกลไกการทำงานของสมาชิก และคณะกรรมการ ตลอดจนถึงการจัดการทั้งด้านกิจกรรม งบประมาณ และการทำบันทึกข้อตกลงร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อกำหนดและปฏิบัติงานนโยบายด้านอาหารปลอดภัยร่วมกัน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยดังนี้

1. สร้างต้นแบบการเชื่อมโยงชุมชนวิถีเกษตรอินทรีย์อย่างยั่งยืน การถ่ายทอดวิถีชีวิต วิธีการดูแลสุขภาพกายและใจ ให้เกิดสุขภาวะ วิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์อย่างพอเพียงจากปราชญ์ชาวบ้าน

1.1 ตัวชี้วัดโครงการพัฒนาชุมชน

1. มีชุมชนต้นแบบผลิตเกษตรอินทรีย์ จำนวน 50 ครัวเรือน จาก 3 อำเภอ
2. เกิดตลาดต้นแบบเกษตรอินทรีย์ ในชุมชน 3 แห่งใน 3 อำเภอ
3. เกิดระบบและกลไกการขับเคลื่อนสู่อาหารปลอดภัย ใน 3 แห่ง
4. เกิดแหล่งเรียนรู้ ระบบการผลิตและการบริโภควิถีเกษตรอินทรีย์แบบยั่งยืน 3 แห่งในชุมชน
5. ร้อยละ 80 ของกลุ่มเป้าหมายมีการบริโภคอาหารและผักที่ปลอดภัย

1.2 ขั้ววางแผน (Plan)

1.2.1. กำหนดประเด็นโครงการ แบ่งกลุ่ม สมาชิก เพื่อร่วมกิจกรรมเชื่อมโยงการเกษตรกับอาหารปลอดภัย เพื่อทราบวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่จะได้รับ และทราบกระบวนการดำเนินงานของโครงการฯ ในระยะเวลา 1 เดือน ที่เลือกตามความสนใจและเหมาะสม และสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย และกำหนดประเด็นปัญหาต่าง ๆ

1.2.2. แต่งตั้งคณะกรรมการ ภายในเป้าหมาย 3 อำเภอ ในการเลือกกระบวนการและการฝึกอบรมสร้างกระบวนการทั้งโครงสร้างโครงการขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างแผนพัฒนาแต่ละกลุ่ม
2. สร้างแผนการพัฒนาต้นแบบ
3. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมแต่ละกลุ่ม
4. กำหนดแบ่งทุนตามกลุ่มเพื่อดำเนินการแก้ปัญหา

4.1 แลกเปลี่ยนความคิดและร่วมกัน โดยเสนอแนะถึงรายละเอียดการดำเนินแผน และ
ปัญหาอุปสรรค

4.2 ดำเนินการปฏิบัติตามแผนที่ออกแบบกระบวนการ ดำเนินการตามกระบวนการที่ได้
ออกแบบ

1.3 ขั้นตอนการ (Do)

1.ดำเนินการโครงการแต่ละกลุ่ม ชุมชน ทั้ง 3 พื้นที่อำเภอสมเด็จ อำเภอนามน และอำเภอยางชุมน้อย จังหวัด
กาฬสินธุ์ ดำเนินการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับพื้นที่อื่นได้ในอนาคต เพราะมีผู้ที่ทำหน้าที่เกาะติดในพื้นที่ คือมี
ตัวแทนเกษตรกรและปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ และได้มีการเพิ่มเติมกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ผู้บริโภครู้เข้าใจ จาก
นักวิชาการ นักโภชนาการจากคณะเทคโนโลยีอาหารจากทางมหาวิทยาลัยและยังมี

แนวโน้มปรับปรุงพฤติกรรมเพิ่มการบริโภคผักผลไม้ นอกจากนี้ผลผลิตของโครงการ เกิด “แผนการพัฒนา
ต้นแบบ” ร่วมกัน

1. เรียนรู้กับวิทยากร 5 เรื่อง การจัดการระบบชุมชน และการส่งเสริมการเลี้ยงปลา,เลี้ยงไก่อย่างถูกวิธี
โดยทฤษฎีพอเพียง และเหมาะสมกับพื้นที่

2. กระจายผลผลิต และขยายผล

1. กระจายผลผลิตไปยังผู้ร่วมด้วยการสร้างรายได้และทำอาหารกลางวันในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ได้แก่
เทศบาลตำบลสกลเปลือย อำเภอนามน โรงเรียนมอสวนเชิง พิทยาสรรพ์ โรงเรียนระดับประถมศึกษา เทศบาลตำบล
หนองอีบุตร อำเภอยางชุมน้อย โรงเรียนระดับประถมศึกษา เทศบาลตำบลลำห้วยหลวง โรงเรียนระดับประถมศึกษา
เทศบาลตำบลลำห้วยหลวง

2. ขยายผลผลิตไปอำเภอต่าง ๆ 5 โรงเรียน โรงละ 2,000 ก้อน เข้าร่วมโครงการสนับสนุนศูนย์เรียนรู้

3. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยสังกัดอำเภอนามน ได้แก่ โรงเรียนสงเปลือยวิทยายน ,
โรงเรียนโนนเที่ยง ,โรงเรียนหนองหญ้าปล้อง,โรงเรียนสังคัมพัฒนา,โรงเรียนหนองบัวโน

4. การขยายฟาร์มเห็ด ฟาร์มแสงดาว (เกษตรกรต้นแบบ:นายวินัย ชุ่มอภัย),ฟาร์มวัดโพธิ์ชัยวนาราม
(ศูนย์กลาง โครงการ) นายวรวิทย์ ศรีสร้อย,ฟาร์มหอพักสุภรณ์ คุณยายเกศ

5.อบรมและฝึกปฏิบัติจริงในพื้นที่ของตน เป็นระยะเวลาทุก ๆ ระยะ 1 เดือน หรือ 45 วัน มีข้อตกลง ใน
การเข้าร่วมโครงการและการถ่ายทอด คือ สามารถทำงานเชื่อมโยงกันได้ สร้างตลาดกลาง สหกรณ์กลางของ 3
อำเภอได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และแต่ละชุมชนในทั้ง 3 อำเภอ สามารถขยายผลต่อไปในพื้นที่หมู่บ้านหรือตำบลอื่นได้

6. ได้กลุ่มพี่เลี้ยง เกษตร ทั้ง 3 กลุ่ม ออกปฏิบัติและติดตาม ช่วยส่งเสริมกลุ่มสมาชิก เช่น ติดตามดูการ
สร้างโรงเรือน การดูแลการทำบ่อปลาซีเมนต์ ในกรณีคนที่เลี้ยงที่บ้านตั้งแต่บ่ออนุบาลถึงการจับขาย บางรายเป็นบ่อ
ดิน ที่ทุ่งนา และช่วยดูการรักษากาอากาศของทั้งไก่และปลา ตามช่วงอายุ

7. การขยายตัว ไปสู่การตั้งแกนนำสร้างวิสาหกิจของชุมชน วัตถุประสงค์ และประโยชน์ประชมกลุ่มเพื่อวิเคราะห์ปัญหา และรวบรวมกลุ่มปรับและพัฒนาแผน ทั้งจากผลผลิต และประสิทธิภาพของสมาชิก แต่ละกลุ่ม จัดสัมมนาการสร้างบรรจุกณ์ท์ เพื่อใส่ผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนแต่ละชนิด

1.4 รายละเอียดผลการดำเนินงาน (Act)

สรุปการดำเนินงานที่สำคัญเทียบกับตัวชี้วัด ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่เป็นผลผลิต/ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมีวัดเป็นเครื่องมือสร้างพื้นฐาน สร้างระบบการทำงานของคณะกรรมการ มีเทศบาลตำบลเป็นผู้ประสานร่วมช่วยจัดการดูแลระบบตลาด และแปรรูปผลผลิต และมีผู้ใหญ่บ้าน มีปราชญ์และนักวิชาการถ่ายทอดองค์ความรู้

ผลผลิต/ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

- ได้รับความร่วมมือจากเป้าหมายผู้ผลิตระหว่าง 50 - 70 คน
- ได้คณะกรรมการชุดโครงการ ทั้งกรรมการกลุ่มใหญ่และแต่ละกลุ่มย่อยอาชีพ
- ได้ผู้บริโภคในชุมชน ที่เน้นถึงความสำคัญของที่มาของผลผลิตจากกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มละ 30 - 40 คน ในทั้ง 3 อำเภอ
- ได้คนในชุมชนทั้ง 3 พื้นที่ บริโภคผักและผลผลิตแปรรูปอาหารพื้นถิ่นและมีแนวโน้มที่มากขึ้น
- เขตตลาดของพื้นที่ห้วยผึ้ง อยู่บริเวณภายนอกชุมชนออกมาและติดถนนใหญ่ ทำให้ ได้ผู้บริโภคเป็นคนในชุมชนและนอกชุมชนอย่างละ 50 % ได้คนในชุมชนทั้ง 3 พื้นที่ บริโภคผักและผลผลิตแปรรูปอาหารพื้นถิ่นและมีแนวโน้มที่มากขึ้น
- เขตตลาดของอำเภอนามน อยู่ในชุมชน และในพื้นที่สาธารณะของชุมชน ระหว่างหมู่บ้านในกับหมู่บ้านด้านนอก และยังติดกับมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ทำให้ ได้ผู้บริโภคเป็นคนในชุมชน 60% และนอกชุมชน 40 %
- เขตตลาดของอำเภอสมเด็จ อยู่ในชุมชน และในพื้นที่สาธารณะของชุมชน และระหว่างเส้นทางสัญจรหลักอำเภอนามน และสมเด็จ ทำให้ ได้ผู้บริโภคเป็นคนในชุมชน 70% และนอกชุมชนผู้สัญจรไปมา 30 %
- สมาชิกให้ความสนใจและเห็นความสำคัญจึงได้นำไปใช้ในการผลิตและปลูกผักพื้นบ้าน 100% เพราะต้องการให้ตนเองและครอบครัวมีสุขภาพที่ดี และดีขึ้นจากเดิม ด้วยการสังเกตตนเองตามท้องสม.แนะนำให้สังเกตเบื้องต้น
- สมาชิกมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น มีความสงบใจเย็นลง รู้จักเลือกและวางแผนการดำรงชีวิตที่สมดุล เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง และอยู่บนพื้นฐานความพอดีและพอเพียง ตามขั้นระดับความสามารถของตน ว่าแต่ละคนในกลุ่มสมาชิกมีการพัฒนาได้ที่แตกต่างกัน โดยมีวัดเป็นฐานข้อมูล และร่วมจัดกิจกรรมโดย เกิดศูนย์กลางของชุมชน “ศูนย์เรียนรู้ธรรมเกษตรตามรอยพ่อ วัดโพธิ์ชัยวนาราม”
- เพื่อให้ได้ผลทางการผลิต หรือปัจจัยการผลิตที่ดีมีคุณภาพ และได้เกิดระบบการผลิตที่เหมาะสมและสมดุลกับคนในพื้นที่ และตามศักยภาพคน เพื่อจะเกิดเป็นบุคคลต้นแบบ กลุ่มเยาวชนต้นแบบ พื้นที่ต้นแบบ และ

หน่วยงานต้นแบบ ทั้งใน 3 พื้นที่ กลุ่มสมาชิก กลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจถึงสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ และหาแนวทางแก้ไขได้ จากการวิเคราะห์แก้ปัญหาพร้อมกับคณะกรรมการ

- กลุ่มสมาชิก กลุ่มเป้าหมายมีความเชื่อเรื่องโทษของการใช้สารเคมี และเกิดการตกค้าง ส่งผลเสียต่อสุขภาพ และเข้าใจประโยชน์ในการเลิกใช้สารเคมี (สร้างสารทดแทนจากธรรมชาติ) มาใช้แทน แล้วทำให้สมาชิก และกลุ่มเป้าหมายมีความสุขที่ดีขึ้นกว่าเดิมจากการประเมินด้วยตนเอง และจากคณะกรรมการกลุ่มประเมิน

สรุปผลการติดตามประเมินภายใน (Check) ด้านเศรษฐกิจ

แบ่งขั้นตอนการประเมินภายในออก 3 รูปแบบ ประกอบด้วย การวัดทั้งเชิงคุณภาพ และปริมาณ

1. การจัดการกระบวนการแรกเริ่มต้นโครงการ การผูกบายศรี คือ การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม

หัวหน้าโครงการ กลุ่มที่ผู้เขียน กับผู้ร่วมวิจัย คือการสร้างศรัทธาระหว่างผู้ร่วมวิจัย (คุณภาพ)

2. การจัดตั้งคณะกรรมการและการสานสร้างความสัมพันธ์ในทีมงาน โดยมีการจัดสร้างบรรยากาศการ

ทำงานที่เป็นกันเอง และมีการประเมินตัวกรรมการในแต่ละหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบตามศักยภาพ ว่ามีความถนัดมากน้อยหรือเชี่ยวชาญเรื่องใด (คุณภาพ)

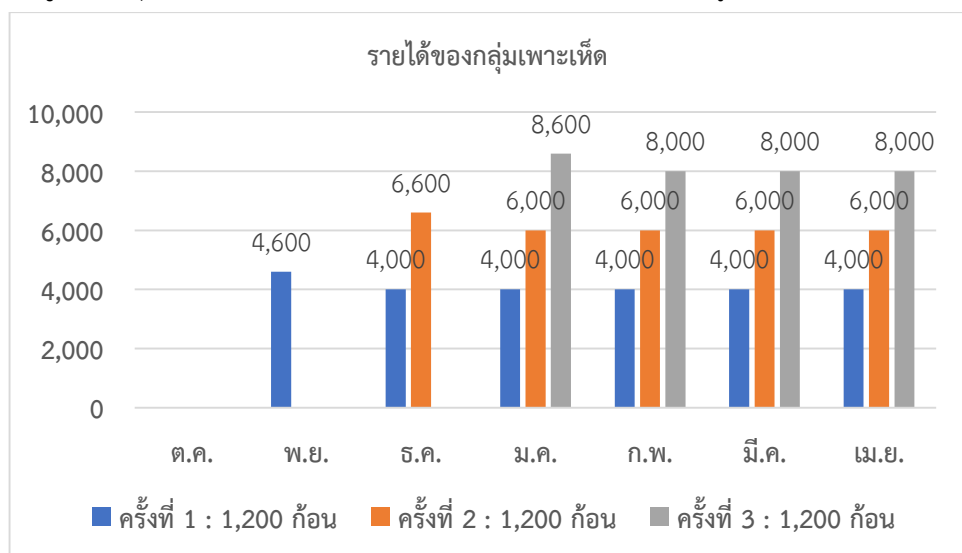
3. การประเมินรายได้ 3 กลุ่มอาชีพ ซึ่งเป็นการประเมินผลในทุก ๆ เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม – เมษายน การสำรวจรายได้ เกิดรายได้ 6 เดือน ได้แก่ เดือน พฤศจิกายน ธันวาคม มกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม และเดือน เมษายน โดยมีรายได้เฉลี่ยรวมในกลุ่มสมาชิก 16,100 บาท

กลุ่มที่ 1 เพาะเลี้ยงเห็ด ผลผลิต สร้างให้เกิดรายได้เฉลี่ยต่อคน อยู่ที่ 14,630 บาท (20 คน)

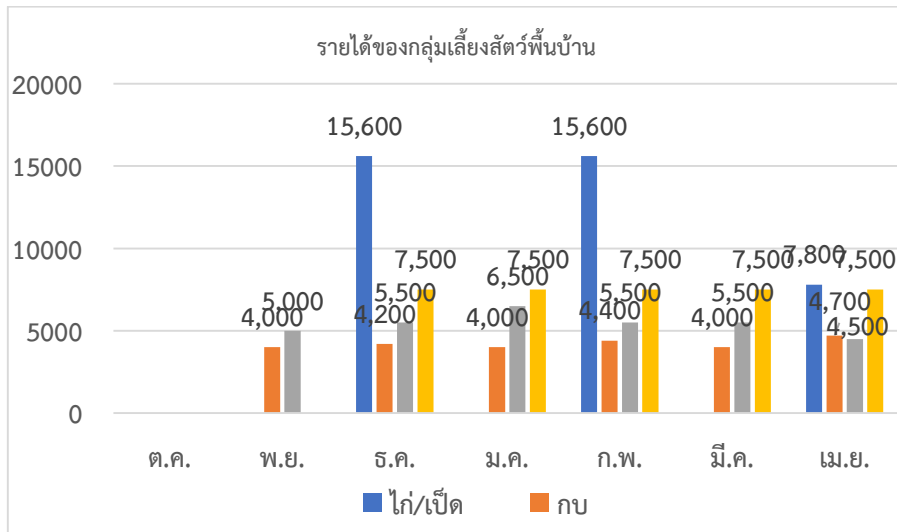
กลุ่มที่ 2 เลี้ยงสัตว์พื้นบ้าน ผลผลิต สร้างให้เกิดรายได้เฉลี่ยต่อคน อยู่ที่ 22,400 บาท (15 คน)

กลุ่มที่ 3 ปลูกผักปลอดสาร และแปรรูปเป็นอาหารพื้นบ้าน ผลผลิต สร้างให้เกิดรายได้เฉลี่ยต่อคน อยู่ที่ 11,200 บาท (15 คน)

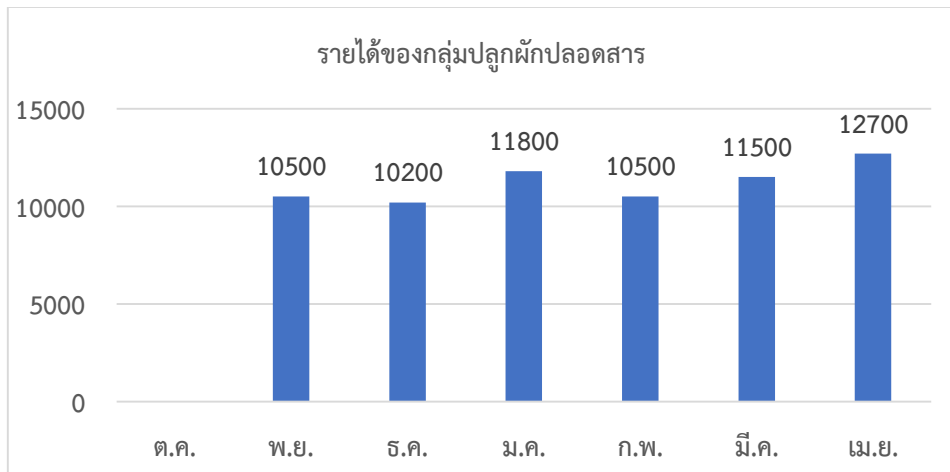
แผนภูมิที่ 1 กลุ่มที่ 1 เพาะเลี้ยงเห็ด ผลผลิต สร้างให้เกิดรายได้เฉลี่ยต่อคน อยู่ที่ 14,630 บาท (20 คน)

แผนภูมิที่ 2 กลุ่มที่ 2 เลี้ยงสัตว์พื้นบ้าน ผลผลิตสร้างให้เกิดรายได้เฉลี่ยต่อคน อยู่ที่ 22,400 บาท (15 คน)

แผนภูมิที่ 3 กลุ่มที่ 3 ปลูกผักปลอดสาร และแปรรูปเป็นอาหารพื้นบ้าน ผลผลิต สร้างให้เกิดรายได้เฉลี่ยต่อคน อยู่ที่ 11,200 บาท (15 คน)

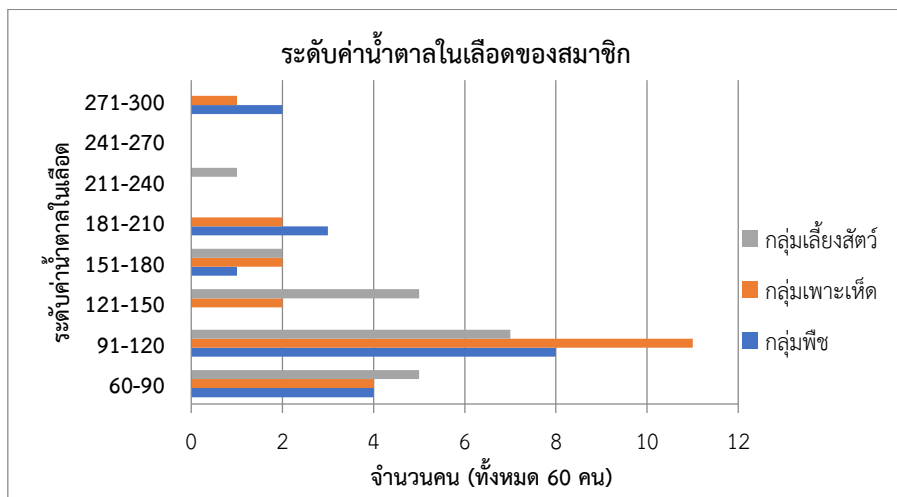

หมายเหตุ สมาชิกทั้ง 60 คน สามารถมีรายได้จากทั้ง 3 กลุ่มอาชีพ ขึ้นอยู่กับ ความถนัดของแต่ละบุคคล

การติดตามประเมินภายใน (Check) ด้านสุขภาพ

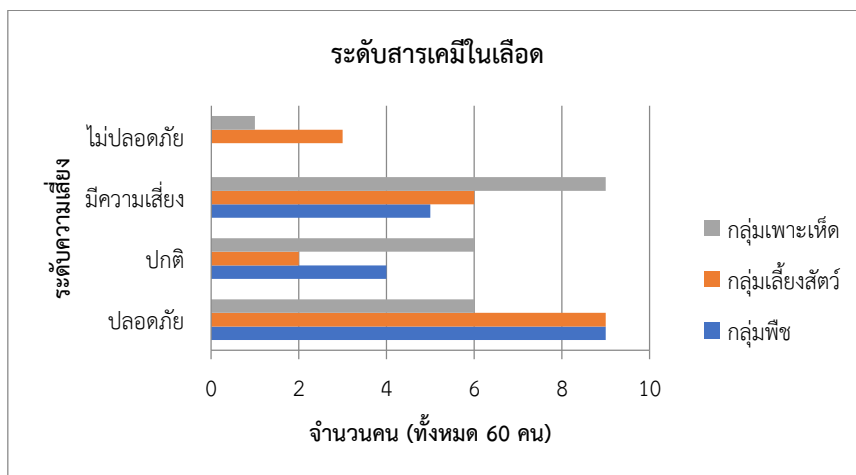
ตรวจสอบสุขภาพสมาชิก โรคเรื้อรัง ตรวจสอบสารเคมีในเลือด และบันทึกการคำนวณ ค่า BMI ของสมาชิก รายงานผลการตรวจของสมาชิก ทั้ง 3 อำเภอกลุ่มสมาชิก ได้แก่ กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสาร และกลุ่มเลี้ยงสัตว์

แผนภูมิที่ 4 แสดงผลระดับค่าน้ำตาลในเลือดของสมาชิก ทั้ง 3 อำเภอกลุ่มสมาชิก

สามารถสรุปผลค่าระดับน้ำตาลในเลือดของสมาชิกได้ ออกเป็นช่วงดังนี้ ระดับค่าน้ำตาลในเลือด 60-90 มีจำนวน 13 คน,ระดับค่าน้ำตาลในเลือด 91-120 มีจำนวน 26 คน,ระดับค่าน้ำตาลในเลือด 121-150 มีจำนวน 7 คน, ระดับค่าน้ำตาลในเลือด 151-180 มีจำนวน 5 คน,ระดับค่าน้ำตาลในเลือด 181-210 มีจำนวน 5 คน,และระดับค่าน้ำตาลในเลือด 211-240 มีจำนวน 1 คน และระดับค่าน้ำตาลในเลือด 271-300 มีจำนวน 3 คน สรุปช่วงที่มีระดับค่าน้ำตาลในเลือดมากที่สุดอยู่ที่ 91-120 มีจำนวน 13 คนและรายงานผลการตรวจของสมาชิกระดับสารเคมีในเลือดของกลุ่มสมาชิก แบ่งได้เป็น 4 ระดับ ได้แก่ระดับปลอดภัย ระดับเสี่ยง ระดับปกติ และระดับไม่ปลอดภัย

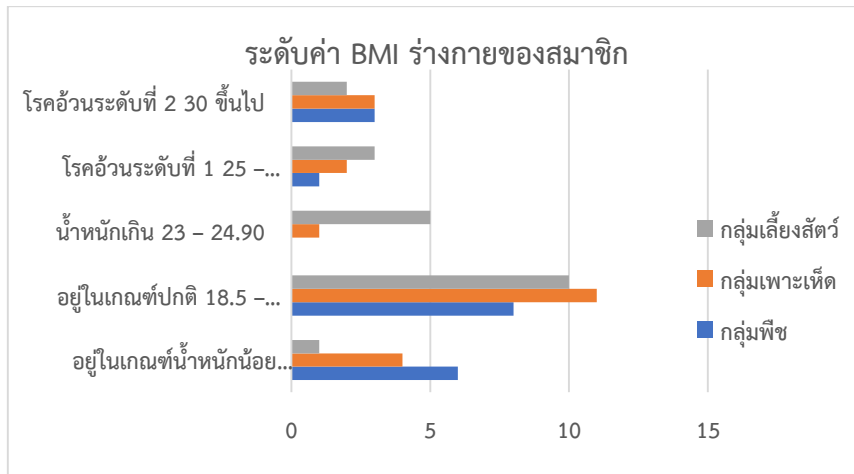
แผนภูมิที่ 5 แสดงผลระดับสารเคมีในเลือดของสมาชิก ทั้ง 3 อำเภอกลุ่มสมาชิก

มีสมาชิกที่มีระดับสารเคมีในเลือดในระดับปกติจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ของสมาชิกทั้งหมดและสมาชิกที่มีระดับสารเคมีในเลือดในระดับปลอดภัยจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ของสมาชิกทั้งหมด รวมแล้วถึง

ร้อยละ 60 ของสมาชิกทั้งหมด ซึ่งถือว่า เกินร้อยละ 50 ของสมาชิกทั้งหมดของโครงการ โดยกลุ่มที่มีความเสี่ยงพบถึง 20 คน ร้อยละ 33 ของสมาชิกทั้งหมด และกลุ่มคนที่มีความไม่ปลอดภัยพบเพียง 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 ของสมาชิกทั้งหมด

แผนภูมิที่ 6 แสดงผลระดับ BMI ร่างกายของสมาชิก ทั้ง 3 อำเภอกลุ่มสมาชิก

และมีสมาชิกที่มีระดับ BMI ของร่างกาย ในระดับอยู่ในเกณฑ์ปกติจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 48 ของสมาชิกทั้งหมดและสมาชิกที่มีระดับ BMI ของร่างกาย ในระดับอยู่ในเกณฑ์น้ำหนักน้อยหรือผอมจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 18 ของสมาชิกทั้งหมด รวมแล้วถึงร้อยละ 66 ของสมาชิกทั้งหมด ซึ่งถือว่า เกินร้อยละ 50 ของสมาชิกทั้งหมดของโครงการ โดยกลุ่มที่มีระดับ BMI ของร่างกาย ในระดับอยู่ในเกณฑ์น้ำหนักเกิน พบถึง 6 คน ร้อยละ 10 ของสมาชิกทั้งหมด และกลุ่มคนที่มีระดับ BMI ของร่างกาย ในระดับอยู่ในเกณฑ์โรคอ้วนทั้งในระดับ 1 และในระดับที่ 2 พบถึง 14 คน คิดเป็นร้อยละ 23 ของสมาชิกทั้งหมด

สรุปการตรวจวัดสุขภาพและร่างกายของสมาชิกทั้ง 3 ลักษณะนี้ มีความสัมพันธ์ต่อความแข็งแรงของสุขภาพร่างกายของสมาชิก ได้แก่ การวัดระดับค่าน้ำตาลในเลือด การวัดระดับสารเคมีในเลือด และค่าระดับ BMI ของร่างกาย ซึ่งเมื่อสมาชิกโครงการได้ทราบระดับค่าต่าง ๆ ของตนเองแล้ว ก็จะได้ตระหนักถึงการสร้างกิจกรรมทางกาย และสร้างความหลากหลายของร่างกายด้วยการประกอบกิจกรรมทางการเกษตรตามกลุ่มของโครงการ

ภาพที่ 1 : การดำเนินการตรวจสุขภาพสมาชิกของโครงการ ที่มา : ผู้วิจัย กรณีศึกษา ภูนาพรรณ, 2565

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างชุมชน

มีการจัดตั้งแบบประเมินเพื่อนต่างกลุ่มพื้นที่ทั้ง 3 อำเภอ ใน 3 กลุ่มอาชีพ และให้แต่ละกลุ่ม แจ้งถึงข้อดี ข้อเสียของการทำ 3 กลุ่มอาชีพของพื้นที่ตน เน้นไปที่ จุดแข็งของพื้นที่ ที่สามารถส่งผลผลิตไปยังตลาดชุมชนของตนเองได้

ภาพที่ 2 : การดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างชุมชนของโครงการ

ที่มา : ผู้วิจัย วรรณิกา ฤณาพรรณ, 2565

พื้นที่อำเภอห้วยผึ้ง ตำบลหนองอีบุตร มีจุดแข็ง คือ มีการปลูกพืชผักสวนครัวและโฮมสเตย์เชิงนิเวศ และแปรรูปผลผลิต เช่น น้ำข้าวโพด และมีตลาดร่วมกับเทศบาลใช้พื้นที่ของเทศบาลได้ และผลผลิตสามารถนำส่งขายไปยังอำเภอกมลาไสย และจังหวัดใกล้เคียง

พื้นที่อำเภอนามน ตำบลสงเปลือย มีจุดแข็ง คือ มีองค์ความรู้เรื่องการผลิตเพาะเห็ดอย่างจริงจังในทุกกระบวนการ มีตลาดชุมชนรองรับผลผลิตโดยการจัดการจากชุมชนกันเอง แปรรูปเป็นอาหารพื้นถิ่น มีอำเภอใกล้เคียงมารับผลผลิต เพื่อแปรรูปเห็ด เช่น แหนมเห็ด มีการตรวจวัดสุขภาพสมาชิก และกลุ่มเป้าหมายถึง 2 ปี

ภาพที่ 3 : การดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างชุมชนของโครงการ

ที่มา : ผู้วิจัย วรรณิกา ฤณาพรรณ, 2565

พื้นที่อำเภอสมเด็จ ตำบลสงเปลือย มีจุดแข็ง คือ มีตลาดชุมชนที่เชื่อมกับจุดศูนย์กลางการขายสินค้า
การเกษตรอยู่แล้ว มีฐานกระจายผลผลิตที่ยาวนาน

4.4 การสำรวจกลุ่มเป้าหมาย

- กลุ่มเป้าหมายที่มีการบริโภคอาหารและผักที่ปลอดภัย

แบ่งเป็นการสำรวจ 5 ระดับ เช่น การบริโภคเอง การขายผลผลิตโดยตรงภายในบ้านเอง(เดินขาย) การขายในตลาดในชุมชน การแปรรูปในชุมชน การส่งออกขาย(สด,และแปรรูป)ไปนอกชุมชนทั้งในพื้นที่และต่างจังหวัด เกิดขึ้นทั้ง 5 ระดับในทุกชุมชน แต่ให้รายได้ที่ต่างกัน ดังการสำรวจรายได้ข้างต้น

- กลุ่มเป้าหมายที่สนใจและกลุ่มผู้ผลิต

แบ่งการสำรวจออกเป็น 3 ระยะ เพื่อตรวจสอบหาสารเคมีในร่างกายโดยได้รับความช่วยเหลือจาก รพ.สต.และเจ้าหน้าที่ อสม. ทั้ง 3 ชุมชน 3 อำเภอ เป็นผู้ดูแล จัดการ และให้เมื่อได้ผลประโยชน์จึงนำผลการประเมินมาแจ้งเบื้องต้น

ภาพที่ 4 : การดำเนินการจัด “ตลาดโฮมกรรณ”ของโครงการ

ที่มา : ผู้วิจัย กรณีศึกษา ฤๅนาพรรณ,2565

สรุปและอภิปรายผล

โครงการมีศักยภาพในการสร้างความรู้การเพาะเห็ดให้ชาวบ้านเพิ่มรายได้ เป็นแหล่งเรียนรู้ของ ชุมชน เป็นการสร้างอาชีพตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง และยังสามารถเชื่อมโยงไปยังหน่วยงานอื่น ๆ ได้ หลักรวม บวร. ดังเช่น วัด โพธิ์ชัยวนาราม:สนับสนุนแหล่งเรียนรู้ (โรงเพาะเห็ด) เกิดการจัดตั้งศูนย์ธรรมชาติเกษตร ,มีนายอำเภอ อำเภอนามน สนับสนุนโดยการช่วยประชาสัมพันธ์ และกระจายนำผลผลิตโครงการ(ก้อนเห็ด) ส่งต่อยังโครงการในโรงเรียนต่าง ๆ, เกษตรอำเภอ อำเภอนามน :สนับสนุนเสริมองค์ความรู้ และเมล็ดพันธุ์ และต้นกล้า ซึ่งเป็นการดำเนินการตามนโยบายร่วมกับชุมชน

โดยทั้งนี้ทาง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ นำนักศึกษามาลงพื้นที่เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ตะกร้าสานไผ่สาน สำหรับใส่สินค้า เห็ด หรือ ผักที่ชาวบ้านปลูกมาขาย ให้สวยงามและน่าซื้อ และเป็นการเพิ่ม

มูลค่าสินค้าอีกทางหนึ่งอีกด้วย และนำนักศึกษาตรวจสอบสุขภาพเกษตรกรรมสมาชิก และตรวจสอบสารเคมีตกค้างในผลผลิตร่วมกันกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล

ผลอื่น ๆ ที่ได้ นอกเหนือจากเป้าหมาย/ที่คาดการณ์ไว้

1. ได้เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและนักวิชาการ ที่ได้ทั้งความรู้ และต้นทุนทั้งพันธัสต์ว์ และเมล็ดพันธุ์

นายชาญยุทธ นันแก้ว : พ่อทอง ณ ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น อ.ห้วยผึ้ง ให้ความสนับสนุนพันธุ์ปลาตุ๊ก และสอนการผสมพันธุ์ปลา ,นางนิตยา สิทธิหงส์ : พี่นิต การจัดกระบวนการในการจัดการชุมชน ณ วัดโพธิ์ชัยวนาราม ร่วมพัฒนาแผน และเสนอแนะข้อดีข้อเสียของแผน เพื่อพัฒนาต่อไป, นายพิรพงษ์ มูลชาติ ,อาจารย์เอกรินทร์ สารีพัฑ (มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์): การปรับสิ่งแวดล้อมชุมชนเพื่อรองรับวิถีเกษตรอินทรีย์ อ.สมเด็จ นำส่วนผสมของการทำปุ๋ยหมักธรรมชาติอย่างถูกวิธี และนำหมักฉีดไล่แมลงธรรมชาติ, นายสร สอนอุทา : พ่อสร การปลูกผักสวนครัวและเป็นแหล่งผลิตลูกไก่พันธุ์พื้นเมืองให้สมาชิก อ.นามน , นางวิจิต ภาวาลัยดี : แม่คิด การปลูกพืชผักสวนครัวและโฮมสเตย์เชิงนิเวศ อ.ห้วยผึ้ง แนะนำการสร้างผลผลิตและตัวอย่างการแปรรูปน้ำผักและผลไม้

2. เครือข่ายโรงเรียนในการนำเห็ดไปทำอาหารกลางวัน ในเขตอำเภอนามน

- ระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ โรงเรียนมอสวนเชิงพิทยาสรรพ์ โรงเรียนเทศบาลสองเปลือย
- ระดับประถมศึกษา ได้แก่ โรงเรียนหนองอีบุตร โรงเรียนนิคมกฤณารายณ์ โรงเรียนบ้านค้อ ราษฎร์บำรุงวิทยา โรงเรียนโนนเที่ยง โรงเรียนหนองหญ้าปล้อง โรงเรียนสังคมพัฒนา โรงเรียนหนองบัวโน

3 เครือข่ายเอกชน

ฟาร์มเห็ดแสงดาว , ฟาร์มหอพักสุภรณ์ , ฟาร์มวัดโพธิ์ชัยวนาราม และวิสาหกิจชุมชนหัววัว

4. ได้ที่ปรึกษาโครงการที่ทำหน้าที่ประสานระหว่างชาวบ้านและคัดกรองเลือกสมาชิกกลุ่มเป้าหมายให้กับโครงการ คือ พระอธิการปัญญา ปัญญาโล ที่เป็นผู้นำโดยธรรมชาติ ที่สามารถพูดคุย แปลภาษา ประสานให้เกิดความเข้าใจในระหว่างสมาชิกและโครงการและได้เน้นย้ำอบรมธรรมะเพื่อสร้างและปรับการสร้างผลผลิตอย่างพอเพียงและสมดุลกับศักยภาพตนเอง

5. องค์ความรู้ที่ได้ ได้สร้างชุดองค์ความรู้ขึ้น 2 ชุดองค์ความรู้ ได้แก่ ชุดความรู้ที่ 1 เรื่องการสร้างศูนย์ธรรมเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และชุดองค์ความรู้ที่ 2 เรื่องการต่อยอดของชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง เกิดการสร้างกลไกนวัตกรรมสังคม ซึ่งจะได้นำเสนอรายละเอียดต่อไป

6. เกิดศูนย์ธรรมเกษตรวัดโพธิ์ชัยวนาราม โดยยึดหลักตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายจัดตั้งเพื่อพัฒนาสมาชิกและผู้สนใจเข้าสู่ฝึกอินทรีย์ (ผักปลอดภัย) ให้เต็ม 100% ในทุกเดือนที่จัดกิจกรรมพบปะ ตรวจเยี่ยม นั้นเกิดกิจกรรมนัดพบทุกวันเสาร์ เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อจัดการออกกำลังกายร่วมกัน (โดยทีม อสม.ชุมชน และสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์) โดยกิจกรรมหลักของทางศูนย์ฯคือ การสอนให้บริโภคได้อย่างปลอดภัย ไม่ประมาทในการบริโภคในชีวิต การขยัน และยึดหลักการวางชีวิตให้พอเพียงและเหมาะสม ฝึกสอนให้กลุ่มสมาชิกดูตัวอย่างที่ดี คิดได้ตามและลงมือปฏิบัติเองจริงจากการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในแต่ละเรื่องเพื่อสร้างผลผลิตอินทรีย์ ปลอดภัย ให้มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหานี้สินและสร้างอาชีพ เกิดรายได้ที่ยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

หลักการที่ทำการแผนการดำเนินงานโครงการวิจัยดีขึ้น คือ การทำงานอย่างสมดุลและยั่งยืนของชุมชน โดยใช้กลยุทธ์ “ความคุ้นเคย” มาเป็นจุดหลักในการดำเนินโครงการ ความคุ้นเคย ต่อวัดเป็นศูนย์กลางและพระที่มีความน่านับถือมาเป็นจุดร่วมในการพัฒนาโครงการให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและพึ่งตนเองได้ เมื่อชาวบ้านเห็นกลุ่มแรกทำแล้วดีก็เกิดรายได้เพิ่มขึ้นก็สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการมากขึ้น (จาก เดิมทีเพาะเห็ดอย่างเดียว 25 คน 1 ตำบล อำเภอนามน จึงเริ่มขยายมาเป็นกลุ่มอาชีพ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเลี้ยงสัตว์ และกลุ่มปลูกผักสวนครัว และขยายไปในอีก 2 อำเภอ คือ ตำบลสร้างค้อ อำเภอสมเด็จ และตำบลหนองฮีบุตร อำเภอห้วยผึ้ง) เริ่มต้นตั้งแต่การคัดเลือกสมาชิก เข้าร่วมโครงการและการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบให้ความรู้ ดูแลสมาชิก การคัดเลือกสมาชิกเข้าร่วมโครงการก็จะอาศัยความ สมัครใจและการประชาคมสมัครเข้าร่วมโครงการ โดยการสร้างแรงศรัทธาความเชื่อให้ไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้เข้าใจเรื่องพอเพียง สร้างรายได้ และปลอดภัย พร้อมทั้งดูแลสุขภาพในชุมชน รวมทั้งให้สมาชิกเข้ากลุ่มอาชีพตามความถนัด และมีกลยุทธ์สำหรับเยาวชน ในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา และโรงเรียนประถม ใน 3 อำเภอ เพื่อเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้ในแต่ละกลุ่มอาชีพก็ จะมีการตั้งคณะกรรมการจากภายในแต่ละกลุ่ม เพื่อทำหน้าที่ประชุมงาน ตรวจสอบและดูแลกันเอง ในการทำการเกษตรแบบผสมผสานตาม กลุ่มอาชีพที่ตนถนัด โดยคณะกรรมการเหล่านี้จะให้คะแนนกันเอง (โดยทั้งนี้ต้องมีทีมงานจากหัวหน้าโครงการวิจัยกำกับติดตามผลด้วย)ใครได้ดาวมาก สามารถร่วมเป็นวิทยากรเสริมในแต่ละครั้งด้วย และหากใครได้ดาวน้อย เนื่องจากไม่สามารถสร้างผลผลิตได้ ผลผลิตไม่ได้ตามที่โครงการตั้งเป้าเอาไว้ เพราะอาจขาดความรู้ หรือเกิดอุปสรรคขึ้นในพื้นที่ของตน ดังนั้นคณะกรรมการและสมาชิกคนอื่น ๆ ก็จะเข้ามาช่วยกันให้ความรู้และให้กำลังใจจนสมาชิกในกลุ่มอาชีพนั้น ๆ สามารถดำเนินการเองต่อไปได้ นอกจากนี้ การให้ดาวก็ยังเป็นการประเมินว่าการเข้าทุกกลุ่มอาชีพยังสามารถเพิ่มรายได้และสามารถลดต้นทุนได้จริง ๆ และง่ายต่อ การติดตามโครงการ

โดยสร้างการพัฒนาบริหารบุคคลได้อย่างครอบคลุม จากคณะกรรมการนี้จะมีการประชุมทุกสัปดาห์และตรวจสอบสมาชิกเป็นประจำทุกเดือนซึ่งถือเป็น กิจกรรมที่สมาชิกทุกคนร่วมแรงร่วมใจกันทำอย่างสนุกสนานและยังเป็นการสานสัมพันธ์ของคนในชุมชน และมีการติดตามด้วยทีมหัวหน้าโครงการเอง (ทางฝ่ายวิชาการ) เพื่อมีการให้และเสริมองค์ความรู้ให้เป็นระยะ ขอตัวอย่างผลผลิต พูดคุยถึงปัญหา แนวทางการพัฒนาต่อไป แบบสุ่มเลือกถึงแต่ละตัวแทนกลุ่มที่ต้องการให้ทีมหัวหน้า เข้าไปทานอาหารเย็น และพูดคุยสอบถามถึงความต้องการพัฒนาตนเองต่อไป หรือแผนที่เตรียมจะทำต่อไป ตลอดจนดูถึงว่ามีคำแนะนำเข้ามาใช้ในกลุ่มหรือไม่ ซึ่งเป็นการสร้างระบบบริหารงานและประเมินศักยภาพคนทำงานในการดำเนินงานต่อไป อย่างเช่นในวาระการประชุม หรืออบรมในแต่ละครั้ง ทางทีมหัวหน้าโครงการวิจัยได้ให้สิทธิคณะกรรมการเลือกฝ่ายทำงานต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อเป็นการฝึกเตรียมคนในพื้นที่อีกด้วย เช่น กิจกรรมครั้งนี้มีกรรมการกลุ่มอาชีพเลี้ยงสัตว์เป็นผู้ดูแล จะแบ่งฝ่ายเพื่อจัดเตรียมความพร้อมของกิจกรรมในวันนั้น ๆ เอง และมีการหมุนเวียนไปในทุก ๆ รอบกิจกรรมอบรมที่จัดขึ้น

การปลูกผัก-เลี้ยงสัตว์เน้นการผสมผสานและการหาเศษวัสดุเหลือใช้ที่มีในชุมชน เช่น ปีกไม้ที่เหลือใช้ และเศษอิฐเก่า เป็นต้น มา ทำเป็นแปลงผักทั้งแนวนอนและแนวตั้ง ซึ่งมีประโยชน์ในการลดต้นทุนแรงงานและเวลา และการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมักการทำอาหารสัตว์จากของเหลือใช้ในชุมชน เช่น เศษอาหารที่เหลือกิน และพืชผักธรรมชาติที่เกิดตามท้องถิ่น เช่น ผักตบชวา กากกล้วย เป็นต้น ส่วนอาหารสัตว์ เช่นอาหารกบ ปลา ไก่ มีวิทยากรผู้ประสบผลสำเร็จมาฝึกให้เราทำหัวอาหารสัตว์เหล่านี้ด้วยตนเอง ไม่ต้องลงทุนซื้อหาจากแหล่งอื่น

เมื่อชุมชนมีผลผลิตออกจำหน่าย ทางโครงการก็ได้ริเริ่มมียุทธศาสตร์ทางการการตลาด พาตัวแทนกลุ่มลงพื้นที่สังเกตตลาด และนำรูปแบบการจัดการตลาดที่ดีนำมาใช้ สร้างตลาดนัดในชุมชนเรียกว่า “ตลาดโฮมกรณ” ให้เป็น แหล่งขายสินค้าในชุมชน ชาวบ้านจะหมุนเวียนกันนำผักพื้นถิ่น ผลผลิตในชุมชนมาขาย โดยจะมีชาวบ้านหมุนเวียน กันนำของมาขายประมาณ 20 คน-30 คน โดยเก็บค่าแผง 5-10 บาท เพื่อเป็นค่าน้ำ และค่าไฟ และมีการจัดการดูแลโดยตัวแทนชุมชน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 นอกจากนี้ยังมีกรณำของไปขายยังที่อื่นอีกอีก หลายแหล่ง เช่น โรงเรียนที่รับไปทำอาหารกลางวัน และแม่ค้าทั้งในอำเภอและต่างอำเภอที่มารับซื้อเห็ดไปทำ แหนมเห็ด เป็นต้น ตลอดจนสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านได้อย่างดี

ข้อเสนอแนะ

การเกิดขึ้นของศูนย์ธรรมเกษตร นั้นเพื่อต้องการให้ชุมชนได้ฝึกการสร้างกิจกรรม ที่มี กระบวนการสร้างชุมชน และสามารถอยู่ได้ด้วยตัวเอง ไม่ต้องพึ่งพิงทุนสนับสนุนจากภายนอก และก็สามารถมีศูนย์กลางเพื่อเป็นการนำร่องเพื่อสร้างการรองรับแหล่งทุนต่าง ๆ ที่ต้องการพัฒนาระบบการสร้างสุขภาวะทางด้านอาหารปลอดภัยในด้านการสร้างกลุ่มผู้ผลิตต่อไป และศูนย์ธรรมเกษตรนี้ได้สร้างชุดองค์ความรู้ขึ้น 2 ชุดองค์ความรู้ ได้แก่ ชุดความรู้ที่ 1 เรื่องการสร้างศูนย์ธรรมเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และชุดองค์ความรู้ที่ 2 เรื่องการต่อยอดของชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง เกิดการสร้างกลไกองค์กรสังคม ซึ่งจะได้นำเสนอรายละเอียดในคู่มือ เมื่อผลลัพธ์โครงการมีความสำเร็จสามารถนำไปใช้ในการสร้างระบบกลไกการพัฒนาชุมชนต่อไป โดยการสร้างกระบวนการชุมชน การสร้างระบบ จัดตั้งคณะกรรมการดูแล สร้างแกนนำในชุมชนได้ การสร้างความร่วมมือ การสร้างงานอย่างมีส่วนร่วมกับภาคีภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการสร้างในรูปแบบองค์กร เพื่อให้เกิดสุขภาวะชุมชนที่ดี มีเศรษฐกิจชุมชนที่สร้างได้อย่างมั่นคง และมีระบบ สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ ซึ่งนับเป็นโครงการต้นแบบ ที่มีระบบการจัดการชุมชน จากความร่วมมือกันภายในชุมชน และระหว่างชุมชน โครงการนี้จึงมีความต้องการในการยกระดับกลไกการจัดการพัฒนาชุมชนทั้งในมิติที่ลึกและกว้างขึ้น

โครงการงานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนและส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ประจำปี 2562 สำเร็จลงได้ ด้วยได้ที่ปรึกษาโครงการที่ทำหน้าที่ประสานระหว่างชาวบ้านและคัดกรองเลือก สมาชิกกลุ่มเป้าหมายให้กับโครงการ คือ พระอธิการปัญญา ปัญญโณ ที่เป็นผู้นำโดยธรรมชาติ ที่สามารถพูดคุยประสานให้เกิดความเข้าใจการดำเนินงานในระหว่างสมาชิกและโครงการเพื่อปรับและสร้างผลผลิตอย่างพอเพียงและสมดุลกับศักยภาพแกนนำในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมพัฒนาชุมชน. (2556) **การพัฒนาชุมชน**. ค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2556. จาก <http://www.cdd.go.th>
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2558) <http://www.doae.go.th/report/SE/html/02.htm> Access 18 ธันวาคม 2558
- กฤษฎา บุญชัย และคณะ. (2556). **สู่การปฏิรูปฐานทรัพยากร**. กรุงเทพฯ :พลวัตรขบวนการเคลื่อนไหวด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภาคประชาชน.กระทรวงสาธารณสุข. **หลักการแนวคิดสาธารณสุขมูลฐานกลวิธีสู่การมีสุขภาพดีถ้วนหน้า**. แนวทางการพัฒนาสาธารณสุขเพื่อบรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้า. กรุงเทพฯ : กระทรวงสาธารณสุข; 2553 หน้า 3-19.
- ชนิษฐา กาญจนรังสีนนท์ และคณะ.(2555). **กระบวนการชุมชนสู่ความเข้มแข็งของชุมชน** กรมการพัฒนาชุมชน.กรุงเทพฯ: อีเกิ้ล เปเปอร์.
- ถนัด ไบยา. (2553) **การจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมโดยกระบวนการแก้ไขปัญหาสุขภาพโดยทีมสุขภาพ**. วารสารสาธารณสุขมูลฐานภาคเหนือ 2553 ; 5 : 9-12.
- ธนัทธัญญ์ ฉัตรภักดิ์รัตน์. (2551).**การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวทางและวิธีการที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน**.กรุงเทพฯ : ไทยพัฒนา.วารสารช่อพะยอมปีที่ 21 พุทธศักราช 2553 หน้า 68
- พิสันต์ ประทานขวโน. (2552). **การพัฒนาชุมชน**. ใน เอกสารประกอบการบรรยายกรมการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนา.
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.(2553). **ข้อมูลประกอบการตรวจติดตามแผนปฏิบัติการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของของชุมชนเมื่อเผชิญวิกฤตของผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553**. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.

Translated Thai References

- Community Development Department. (2013) Community Development Department. Retrieved in 7 June 2013 from <http://www.cdd.go.th>.
- Department of Agricultural Extension. (2015) <http://www.doae.go.th/report/SE/html/02.htm> Access18. Retrieved in 18 December 2015.
- Kanitta Kanchanarangshi et al. (2015) Community processes to community strength. Community Development Department.Bangkok : Eagle paper.
- Krisada Boonchai et al. (2013). Towards the reform of the resource base. Bangkok : dynamics of the movement Resources and the environment of the people's sector.Ministry of Public

Health. Principles and concepts of primary health care, strategies for universal health. Guidelines for the development of public health to achieve good health for all. Bangkok: Ministry of Public Health; 2010 pages 3-19.

Thanat Baiyao.(2010) Formation of a participatory community plan by a health problem-solving process by a health team. Northern Primary Health Journal 2010; 5 : pages 9-12.

Thanatnut Chatpakarat (2008) Education and Sustainable Development Guidelines and methods for creating sustainable development. Bangkok: Thai Pattana. Cho Phayom Journal, Year 21, 2010, page 68.

Phisan Pranchavano. (2009). Community Development. In the lecture notes of the Department of Community Development, Bangkok: Thai Wattana, Office of the Permanent Secretary Prime Minister. (2010) Information supporting the monitoring of the action plan Strengthening the community in the face of the crisis of the Inspector General of Thailand Prime Minister, Fiscal Year 2010. Bangkok: Office of the Permanent Secretary, Prime Minister's Office.